

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania E.K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle
o wysokość emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 22 stycznia 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Rzeszowie z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. akt III AUa 58/25,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 27 czerwca 2025 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 26 listopada 2024 r., zmieniającego zaskarżoną przez wnioskodawcę E.K. decyzję organu rentowego z dnia 21 sierpnia 2024 r., w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do ponownego ustalenia wysokości emerytury wnioskodawcy w wieku powszechnym z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 1749 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna).

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że podstawę do stwierdzenia wadliwości zaskarżonej decyzji stanowi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20 (OTK-A 2024, poz. 67),

stwierdzający, iż art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim dotyczy osób, które przed dniem 6 czerwca 2012 r. (tj. przed ogłoszeniem ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2012 r., poz. 637, która wprowadziła do ustawy emerytalnej art. 25 ust. 1b), złożyły wniosek o jedną z emerytur wymienionych w tym przepisie, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji RP. Fakt, że powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie został opublikowany nie oznacza, że nie obowiązuje on z formalnego punktu widzenia, jak twierdził organ rentowy. Zaniechanie publikacji wyroku Trybunału nie stoi bowiem na przeszkodzie uwzględnieniu odwołania, gdyż prawo wnioskodawcy do przeliczenia świadczenia można wywodzić z innych źródeł, a mianowicie z deklaratoryjnego charakteru wyroków Trybunału Konstytucyjnego, z rozproszonej kontroli konstytucyjności przepisu oraz z subsydiarnego powołania się na argumentację sformułowaną w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 (OTK-A 2019, poz. 1), stwierdzającym niezgodność z Konstytucją art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 r. w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy. W konsekwencji organ rentowy jest obowiązany do respektowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, a tym samym do uwzględnienia jego treści przy przeliczaniu na nowo emerytury wnioskodawcy, tj. z pominięciem pomniejszenia podstawy jej obliczenia o sumę wcześniejszych emerytur pobranych, o czym mowa w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając wyrok ten w całości oraz domagając się jego uchylenia w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozstrzygnięcia lub uchylenia tego wyroku i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie odwołania, a także zasądzenia na rzecz skarżącego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W skardze zarzucono naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, polegające na wadliwej interpretacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w związku z art. 190 ust. 2 i 3 Konstytucji RP oraz art. 9 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r.,

poz. 1461) wskutek wadliwego przyjęcia, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej – mimo braku ogłoszenia w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, stwierdzającego niekonstytucyjność tego przepisu – nie obowiązuje i tym samym nie może być stosowany.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądowym, ponieważ „zasadniczym zagadnieniem prawnym rodzącym istotne wątpliwości na kanwie stanu faktycznego sprawy są skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niekonstytucyjność przepisu prawa, który to wyrok nie został jednakże opublikowany we właściwym publikatorze urzędowym - a tym samym nie wszedł w życie”, co ma zasadnicze znaczenie dla oceny momentu utraty przez tego rodzaju przepis domniemania konstytucyjności. W judykaturze nie ma w tej materii jednomyślności. W wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1998 r., I PKN 90/98 (LEX nr 38576), z dnia 26 września 2000 r., III CKN 1089/00 (LEX nr 3351207) czy z dnia 29 sierpnia 2001 r., III RN 189/00 (LEX nr 51114), uznano, że wystarczającym jest samo wydanie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny, zresztą według koncepcji tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności ustaw sąd może samodzielnie odmówić zastosowanie konkretnego przepisu uznając go za niezgodny z Konstytucją RP. Natomiast odmienne zapatrywanie wyraził Sąd Okręgowy w Świdnicy w wyroku z dnia 28 października 2024 r., VII U 922/24 (LEX nr 3789903), stwierdzając, że brak publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., SK 140/20, oznacza, że nie obowiązuje on w porządku prawnym i nie może być traktowany jako „nowa okoliczność” w rozumieniu art. 114 ustawy emerytalnej, a uznanie niepublikowanego wyroku za podstawę wznowienia postępowania naruszałoby zasady równości (art. 37 Konstytucji RP) i praworządności - legalizmu (art. 7 Konstytucji RP).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej celem merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; czy z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43).

Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, LEX nr 1620487; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Skarżący nie sprostął powyższym wymaganiom, ponieważ formułując w swoim wniosku zagadnienie mające wzbudzać wątpliwości orzecznictwa co do momentu utraty domniemania konstytucyjności przez przepis uznany za niekonstytucyjny nieopublikowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, nie odniósł się do żadnych konkretnych przepisów, które wymagają jego zdaniem wykładni. Nie jest natomiast rolą Sądu Najwyższego zastępowanie wnoszącego skargę w prawidłowym jej redagowaniu. Skarga kasacyjna powinna bowiem być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Niezależnie od tego nie można stracić z pola widzenia, że przedstawione we wniosku wątpliwości były już przedmiotem wypowiedzi orzecznictwa, co sam przyznaje skarżący, przytaczając wyroki Sądu Najwyższego i jedyny w kontrze do

tych orzeczeń wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy. Nie tylko w powołanych przez skarżącego wyrokach Sądu Najwyższego, ale także w nowszym orzecznictwie nie budzi natomiast wątpliwości, że sądy rozstrzygające konkretny spór – w przypadku oczywistej sprzeczności przepisu ustawy z normą konstytucyjną – mają możliwość odmowy zastosowania przepisu ustawy (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 października 2006 r., I FPS 2/06, ONSAiWSA 2007 nr 1, poz. 3; OSP 2007 nr 11, poz. 133, z glosą P. Stanisławiszyna). W wyroku z dnia 20 lipca 2021 r., II FSK 1832/16 (LEX nr 3232398), Naczelny Sąd Administracyjny przyjął, że dopuszczalność stosowania tzw. „rozproszonej kontroli konstytucyjnej” przez sądy ma miejsce w sytuacjach oczywistych, tj. wówczas, gdy w przeszłości Trybunał Konstytucyjny orzekał już o normie analogicznej do normy, która ma być zastosowana w danej sprawie albo w przypadku powtórzenia niekonstytucyjnej normy przez ustawodawcę. Podobne stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 marca 2016 r., V CSK 377/15 (OSNC 2016 nr 12, poz. 148), w którym co prawda potwierdził zasadę, że do orzekania o niekonstytucyjności ustaw i ich poszczególnych przepisów jest powołany wyłącznie Trybunał Konstytucyjny, ale przyjął, iż rozpoznawana przez niego sprawa jest wyjątkowa, gdyż niezgodność przepisu z Konstytucją jest oczywista, a ocena taka ma dodatkowe wsparcie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził uprzednio niezgodność z Konstytucją przepisu o takim samym brzmieniu co w obowiązującej obecnie ustawie (zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2018 r., V CSK 230/17, OSNC-ZD 2018 nr 4, poz. 69 i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 493/18 LEX nr 3226141). Pogłębione rozważania co do możliwości zastosowania przez sądy art. 8 ust. 2 Konstytucji RP prezentowane są także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2022 r., III PZP 2/21 (OSNP 2023 nr 3, poz. 25 z glosą k. Gębali, OSP 2023 nr 10, poz. 80), w której przyjęto, że możliwość odmowy zastosowania przez sąd normy oczywiście niezgodnej z Konstytucją stanowi wyraz nie tylko realizacji idei konstytucjonalizacji prawa oraz adekwatnej ochrony praw i wolności jednostki, ale także poszanowanie zasady bezpośredniego stosowania Konstytucji RP (zob. też. P. Kardas, Rozproszona kontrola konstytucyjności prawa w orzecznictwie Izby Karnej Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych jako wyraz sędziowskiego

konstytucyjnego posłuszeństwa, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, s. 28-29). Przypomnieć także trzeba, że Trybunał Konstytucyjny orzekł już o konstytucyjności przepisu, który miał być zastosowany w rozpoznawanej sprawie, tj. o art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, i to w prawidłowo opublikowanym wyroku z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16, w którym odmówił temu przepisowi zgodności z art. 2 Konstytucji RP w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 stycznia 2025 r., III USKP 121/23 (LEX nr 3814736), potwierdził zaś, że wynikający z wyroku P 20/16 standard konstytucyjny w zakresie wykładni art. 2 Konstytucji RP w kontekście ingerencji prawodawcy w uzasadnione prawnie oczekiwania osób pobierających emerytury w wieku obniżonym co do zasad kształtowania wysokości ich świadczeń po uzyskaniu prawa do emerytury w wieku powszechnym, ma zastosowanie także do mężczyzny, który nabył prawo do emerytury w wieku powszechnym, a w chwili przejścia na emeryturę w wieku obniżonym nie mógł spodziewać się tego, że decyzja ta spowoduje obniżenie jego świadczenia powszechnego.

W świetle powyższego, Sądy orzekające uprawnione były do oceny stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w oparciu o argumentację uznającą ten przepis za niezgodny z Konstytucją, zawartą w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16.

W konsekwencji rozwianie wątpliwości w przedstawionej przez skarżącego kwestii – pomijając nawet wady samego wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – pozostaje bez wpływu na treść zaskarżonego wyroku.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

[r.g.]

[SOP]

